

slett ikke dårlige, selv om villminken har gjort store innhogg i bestanden av fisk i elva. Men i tjønna den kommer fra vet vi at det er nok å ta av.

Og med vandreren kan det gå som med oss. Han kan bli sittende på en stein ved fossen og følge løvbladenes seilas etter elva på vei mot det store ukjente, — og undergangen.

Ett er ihvertfall sikkert. Vi moderne mennesker har behov for kontakt med naturen. Og da kan en liten uanseelig foss i ei lita elv få oss til å falle til ro i ei oppreven tid.

ARNOLD
TGV. GISVOLD

Tegninger
av forfatteren

Fuggel-Jens

Friluftsmannen og naturelskeren, maleren og livskunstneren, Arnold Tgv. Gisvold, har skrevet denne artikkelen om en kar som godt kunne vært ham selv — — Fuggel-Jens på Smistad.

Med sine egne språkbilder, hentet fra naturen selv, gir han liv til et eiendommelig menneske.

Det var den tiden orrhanespillet skalv i veggene på den torvtekte Smistad gård, og i de grønne rutene på plassrommene som hørte denne gilde skogsgården til. Bonden måtte opp i vårnatta og slamre med vinduet for å holde den leikesjuka fuglen unna. Hver bidige vår var det slik. — Jeg har selv sett det.

Og skogen sto tjukk og grop. Det var bare så vidt en skimtet rugden der den pistet over skogsveien.

— — —
Vinters tid lå orrfugl nedsnødd i innmark og skogsloner, flakset opp så tørrsnøen gauv. Beitende orrfugl i flokker slo til i bjørkene ved husveggen, uten at man la synderlig merke til det. Skudd smalt sjelden. Der vandret få jegere, en av dem var Fuggel-Jens.

Lykkelig eier jeg hans enkeltløpete haglgevær, rosen-damascener stål, nysølvbeslått og kunstferdig skåret stukk — glassøyne i dyrehodet. Kjøpte det i 1920, mens Olaf og Eline dyrket jord i ødemarken. Han hadde vel i sin tid satt børsen igjen der, tenkte vel bruke den på vårspillet heller titt. På Rønningen residerte gjennom tidene så mang ei kvit og fin en herre.

Ting kan tale.

P. Chr. Asbjørnsen stullet omkring med sine torvinteresser, og jegere med moderne våpen har trasket i marken, men Fuggel-Jens er klassikeren hva jakt angår her ute. Han er borte tiurjegeren som ruslet over Gaularåsen. Fuglen er også borte og skogen en saga blott. Da han gikk her, da var det skog, og det var ikke bare gran, det var diger furu over åsene.

Som smågutt så Ludvik Smistad Fuggel-Jens komme forbi dørhellen hjemme — én morgen med to tiurer, ved en annen leilighet med både tiur og orrfugl over akselen.

Denne Fuggel-Jens var jordløs husmann, bodde på Søbstadhaugen ved «Klokkstein» i Leinstrand. Var opprinnelig fra Støren, skrev seg Størresmo. Drev litt snekking, jakten kunne umulig være noe å leve av. «Vi hørt aildri at det félt hain Jens nåkka. Det va da ein stor, svær kjæmpe det der sjø, ein gomainn — vidløftig og si' te å fortæl skrøna.»

På sine gamle dager kurerde Fuggel-Jens på folk. Når synet sviktet, kom man til ham, og han la dem «Fuggelsten» på øyet mot grønn og grå stær. Brukte kiselsten, kvit småstein skogsfuglen har i kråsen for å knuse føden med.

Stille og rolig døde han i «gemakken» sin i en alder av 80—90 år.

— — —

Loven er lik for alle.

Er det langvarig regnvær om høsten og det plutselig slår om til godvær, blir skogen flammende gul og rød. Smør han da komagene, drar på føsterjakt, lokker skogsfugl så fortrinlig — er helt uti Skjellbreidalen. Se der fins multer i myrkjåtene og tyttebær som rubiner i hugst. «På tidligmorrn var det bare så det hoss tå orrføggel bortover småmyren.» Noen nevnte snarefangst.

Kom han da til ei kjærring, lå og svailt i hæl og stakkarsheita sa: «Ha æ hatt mæ ein buskefisk, så skoill æ itj ha daua —.» Det va no huggorm nok i Marka.

Siden silregn, siv dirrer. Han snakket med en laks — hadde harpun i'n, hain jøstra å sjø.»

— — —

Gikk han da i vårnatta over Gaularåsen og kjente sikkert til «Skråppåmyra», en tiurleik på syd-øst siden av Smistadgrenda.

Denne lille, fine myra — navnet forbindes med tiurspills forunderlige lyder.

Og over veiløse myra under «Steinhøggarberget» — et underlig navn som har sin forklaring. Her er ennå et steinhøggarberg, riktig nok uten navn, men like interessant for det.

— — —

Der hvor åsene blåner i natta ligger «Purktjønna», og her står

den beinkvite merkesfuru. Spurveugla lever her, legger troskyldig hodet på skakke, følger — flytter fra bjørk til bjørk langs stien, hvislende. En orrhane spiller — «Det e djupare kar'n æ ska ætte.»

Mørkt er det i skogen. Det knekker svakt i kvist. En rødglødende esse ulmer i øst — lavt i horisonten. Nå går mannen under en furu, første solstråle over gyllen stamme, skygge av bar vugger. En skogens mann du kan forstå. Rødstrupen — rødbrystede nattvaken synger.

En stund etter smeller et skudd i åsen, av ubestemmelig kaliber. Ikke røksvakt, kalt og forretningsmessig. I en myrkjåte sitter han, ordner med tiuren, svartkruttrøyken ligger lenge mellom lynget —. Han var ingen alminnelig ruter nei —.

— — —

Var det noen som hvisket: — Vækk dæ Jens? — — —

Stortiuren vender det røde i øyet — skjær nebb. Spiller rent besatt. Det er greitt å høre hvor han sitter — spill på spill, taktfast, dypere og høyere enn de andre. Akkustikken er glimrende. Luften skjelver. Tørrgaidd og furu junglerer storskogens forunderligste lyder. Hvor mange her er, vet han ikke. Men myra var kjørt på kryss og tvers en mild natt i vår mens snøen lå. Spor etter storfugltær og avtrykk etter vinger over alt. Brune, spraklete fjær i små dynger der røy var blitt trampet. Storskogens største mormon. — Nå ryker tiur i hop — som når skinnfeller rystes — bankes. Han står til det blir lyst, og tiurene flyger etter røyene opp på åsen —. Solspilletts selsomme time.

Det er som alle trestammer blør — purpurrødt, nede. Han tar på det — ser på fingrene — tiurblood er det ikke.

— — —

Lå han da ved nyingen, sotet seg med svartbrente tyrispiken og sprang på tiuren i dagbrekningen. Sto han innunder dagningen — lyttende. Gikk han etter tiurklokken. Småfuglmyldret — den svarte fuglens lønske spill — især når «tuddurn» spankulerte på bakken. Smaragd er lyset. Hør sjoet —. Åndeløs sto han der med sin skjeggstuss, lyttende — betatt, som grå stubben urørlig. Er han ikke selv grå stubbe i skogens speil. Rauhært mann, gaupåt — vassblå øyne.

Han visste at røygarden trakk trollfuglen inn i skogsdypet. Mens sol blødde og rant —.

Ikke til å forstå diskusjonen mellom en finsk forstmann og en dansk Skovfoged, hvor vidt rugden frembrakte sine knortelyd med anus eller med sin bløte stemningsfylte nebb. Halvt undrende følger øynene fuglen som flyter bort over leiken.

— — —

Siden kom en ny jegertype, motorisert, i hærskarer med hunder. Et motto ble, ved Finn Kaas:

*«Tiuren han speller om vårmorran fast
til sola hu renner i østen.
La ham spelle skytter — ha ingen hast,
husk ungfugleflokken til høsten.»*

Det er jo til å bli helt rørt over. — Ved ukjent forfatter, fordum:

*«Lodet sat i songarens hjärta,
han föll om förutan smärta,
best han sjöng och best han brann
— lycklig han.»*

— — —

Til eventyrs kom to hester seinkvelden markaleies, en kanøyet, musegrå og en aplet. På første hest brunbarket kar uten svik — hårfargen hampens. Passerer i et åndedrag og huskes.

— — —

Stillheten rår, en perleugle tutrer i det fjerne —. Det synger så skjønt i vår nordiske skog. I en bjørkrennil fletter gulsangeren sin redekurv, fórer med svarte fjær. Småflekket, dunkelrosa dens egg. Pynter med spindelvev og fiber fra lunden. — Gå varlig forbi —.

Kan hende hadde han også sin lille fékvinne sittende naken på en furugren i måneskinnet mens hun spiller på fløyte av overarmsbenet av tiur, som han hadde brent huller i med en glødd spiker —.

Velan —.

Dypt i skogen, dypere inn —. Nå stiller han tiur — springer på tiur, gropbygde karen. Da sto hans spor lik en slagbjørns i de trange myrkjätene og under berghamrene ved Purktjønna. Mellom barhengen, fjellets kuppel — dunkel perlemor. Snøvlende røy i flokk om

gammel'n. Etter ryene forvridde, beitede furuer — små bardusker på snøen.

Ja, jo, han veidet mange tiurer, den gamle rokkemakeren.

Borte i tykningen lyder tiurspill. Det høres som tørre kjepper kakkes mot hverandre — som drypp i vann, som gniss i vindsyk gren —.

— Da letter tiuren — slipper seg ut av furuen, flyger lavt langs bakken, skogens mørke faun —.

Det går en kar i lia, han har spanskørbindinger på skiene. Et underlig lys ligger over vårsnøen.

Broket er storfuglens fjær — minner om vårsnø i svarte skogen.

Ennå sitter han i åsen, gammeltiuren, hakker etter månen — himmelens store eventyrer.